

Altres actes a l'UCE

Homenatge a Pompeu Fabra

Parlament de Jordi Casassas

Una vegada més, ja ho he dit aquest matí, estem retent homenatge a Pompeu Fabra, un dels grans constructors de la Catalunya actual. Mort a l'exili, significativament, vull dir. I encara més significatiu que l'any passat era amb els dos Jordis aquí, retent-li homenatge i ara són a la presó. Per tant, aquest homenatge és un homenatge de combat, perquè hi estem obligats. I en aquest sentit jo voldria dir que Catalunya és un miracle. És un miracle si voleu civil, però és un miracle que hagi construït un país com el que ha construït i que hagi pogut mantenir els llocs com aquests de Països Catalans amb les vicissituds en què ha hagut de viure. Per tant, jo penso que és important fer aquest tipus d'actes perquè renoven aquest fet, un cop més.

Gabriel Bibiloni, en nom de les Illes Majors

Sempre és una cosa molt emotiva, almenys per a mi, de participar en aquest homenatge a Pompeu Fabra que fem aquí cada estiu. Ja ho he fet algunes vegades, de dir unes paraules d'homenatge a Fabra, precisament davant de la seva mateixa tomba. I més emotiu encara en un any com enguany, el cent cinquanta aniversari del seu naixement. El segon gran any Fabra. El primer va ser el 1968, centenari de la seva naixença. I enguany, com sabeu, l'àrea de Llengua de l'UCE dedica les seves classes monogràficament a

parlar de Fabra i de la seva obra, i d'aquí a una estona, a més a més, també dins els actes de l'àrea de Llengua, presentarem una meravella que és el Portal Fabra. Una pàgina web on hi ha digitalitzada tota la seva obra completa, que s'ha pogut fer després d'una altra gran obra, que és la publicació en paper dels deu impressionants volums de les Obres Completes de Pompeu Fabra. Aquests dos instruments ens donen una idea de la immensitat d'aquesta obra. A partir d'ara tenim uns instruments perquè puguem conèixer-la més, els lingüistes sobretot, la puguem estudiar més a fons i puguem copsar sobretot aquesta importància i la immensitat d'aquesta obra. L'obra de Fabra, l'obra de codificació de la llengua, és una cosa que en altres llengües ho fan moltes persones. En el cas de la llengua catalana és l'obra bàsicament d'una sola persona. Per això té un valor extraordinari. I és una obra que, evidentment, té alguns aspectes que poden ser revisats, que poden ser millorats, i el mateix Pompeu Fabra ens ho va dir. Ho volia. Com tota obra humana necessita anar més enllà. Però aquestes coses que podrien ser revisades, millorades, són detalls. Són algun mot, algun punt de sintaxi. Però hi ha una cosa que jo crec que té un alt valor i que no reclama, no admet, revisió ni cap modificació, que són els principis de Fabra. Els principis de Fabra: els fonaments teòrics de la seva obra. El seu ideari. Les bases de la seva obra. I crec que avui necessitam completar aquest immens llegat. Anar més enllà, però utilitzant els principis que ens va deixar. Els seus principis els hem de mantenir i els hem de defensar. I dic defensar aposta. Perquè, ja m'entendreu, crec que en certa manera estan amenaçats, i, per tant, continuar la seva obra, a partir dels seus mateixos principis, és una necessitat i crec que és el millor homenatge que podem fer a Pompeu Fabra, en l'Any Fabra i en qualsevol any. Moltes gràcies.

Irene Coghene, en nom de l'Alguer

Bona tarda a tots. Venir de l'Alguer en aquí a fer aqueix homenatge és important per diferents motius. Nosaltres, crec que sem lo territori més lluny de tots. Però sem lo territori que segurament gaudeix més de l'obra i dels estudis que ha fet Pompeu Fabra. Un estàndard que fem i que és reconegut a l'Alguer, que fem i que nos posa en contacte amb tots vosaltres i nos dona més força encara. La comissió toponomàstica del municipi de l'Alguer, un any i mig fa, finalment ha dedicat un carrer a Pompeu Fabra. És important que hi siguin carrers dedicats a personalitats com Pompeu i altres de tots los Països Catalans i que els algeresos sabin qui són, que els vegin presents als carrers de la nostra ciutat i sobretot que coneixin los estudis i les obres que han fet i que les puguin estudiar també a través d'entitats com la Delegació de l'Institut d'Estudis Catalans, que ha obert oficialment el mes de juny, si no record malament, el mes de juny passat, i sobretot que les coneixin i que se les facin pròpies. Gràcies.

Rafael Sena, en nom del País Valencià

Amb el meu salut a tots/es els que ací esteu plegats.

Orgullós d'estar ací. És la cinquena vegada que vinc a la Universitat Catalana d'Estiu. Expressament. La primera estança, ja fa almenys uns vint anys; per sorpresa, em feren parlar en nom del País Valencià, per mi fou inolvidable. Era una època que hi havia una lluita entre la ciutadania valenciana. L'intent constant dels polítics centralistes de menysprear la llengua, crear-ne un secessionisme. Actuen ignorant la llengua del poble pla basant-se amb la seua ignorància i els molts anys de marginació oficialment, fomentada pels mateixos dirigents que ofenen i descriminen a l'ignorant, que no sap parlar una altra llengua que la nostra. Estant en una postura negativa, i fent molt de mal al crear-ne complexos. I curiosament aquí que podria l'Església, l'Arquebisbat valencià incentivar l'ús; supose que per pressions evita compromisos polítics col·laborant, evidentment, perquè té els diners de la dreta i de l'esquerra no en trau. Tots plegats, església i institucions, continuadament provoquen entrebancs amb la seua normalització i el procés escolar, per tal de que no avance en l'ensenyament.

Passades unes dècades... i davant dels que estíem la llengua i sobretot el país, la nostra identitat, la nostra única nació dels nostres pobles units, continuem lluitant i treballant. Els resultats són més que afalagadors.

Des del primer dia que vaig entrar a la Soc. el Rat Penat, quan tenia vint anys, em vaig adonar que els més eficaços amb el seu constant treball eren els mestres i en l'actualitat el seu resultat ha estat molt important i positiu i m'he emocionat. Són molts al nostre País, els/les joves que l'escriuen i parlen perfectament prenent consciència de la seua, la nostra, identitat nacional. Tinc molt meditat que el poc patrimoni que tinc vull lliurar-lo en testament a l'Escola Valenciana, perquè continuen mobilitzant tot el país, introduint la dolça parla d'Ausiàs Marc fins a pobles que històricament han estat integrats a l'ex Regne de València, amb un cursos amb interès i acceptació. Els / les mestres estant fent molta llavor que, és la que va iniciar Pompeu Fabra. Em consta que va tenir una gran satisfacció, perquè fou en 1932 quan es van aprovar a Castelló les normes gramaticals per la unitat i indivisible llengua, perquè el conflicte l'hem tingut. Abans de Pompeu Fabra jo he llegit al mateix Verdager i a molts escriptors del nostre territori que escrivien en un català no normalitzat, en trobar-nos en un poble ocupat i colonitzat i, hem d'estar sempre agraïts als nostres avantpassats i familiars que, malgrat tot, van conservar la seua identitat cultural amb la derivació de diverses formes dialectals. Però hui en dia la llengua catalana està emergent i reconeguda per les universitats del món. Fabra sembla que no, però, va fer una gran llavor, sanejant l'idioma, que està superada per lingüistes de Salses a Guardamar i de Fraga fins a Maó. Perquè en aquest món tot es superable, que és lo que intenta la humanitat, superar la repressió cultural i social fins arribar al que volem, viure lliures i que ens respecten amb una solidaritat amb tot el món, però mantenint sempre viva la flama del nostre estimat català. Gràcies a tots els que col·laboreu.

Àngels Mach i Buch, en nom del Principat d'Andorra

A Andorra tenim un trosset de cor en aquest cementiri, perquè hi tenim en Pompeu Fabra, però també hi tenim en Charles Romeu, que va ser més de trenta anys Veguer francès a Andorra, que està en una tomba aquí dalt i des de l'any passat es miren. Perquè Charles Romeu mira cap aquí i Pompeu Fabra es mira Charles Romeu, perquè els dos estimaven Andorra.

Pompeu Fabra va venir a fer el seu testament a Andorra un any abans de morir i vàrem estar a punt que es quedés al país, perquè hi va venir al mes de novembre, pensava quedar-s'hi més dies però va haver de marxar perquè va començar a nevar al port d'Envalira i abans no tanquessin el port i s'hagués de quedar. Potser la història hauria canviat. Aquest testament tot i que va ser exposat parcialment quan va venir la seva filla Carola a inaugurar un carrer –nosaltres també tenim un carrer Pompeu Fabra a Andorra la Vella– i aquest any s'ha tingut l'acord de la família perquè es pogués exposar completament i està exposat a la planta baixa de l'edifici del Govern d'Andorra, per si algú que vagi a Andorra se'l vol anar a mirar. Des de fa trenta-un anys que la Societat Andorrana de Ciències fem una jornada especialitzada, aquí a l'UCE, i l'any passat vàrem parlar de l'acord d'associació amb la Unió Europea, que Andorra està en vies de poder signar pròximament. En aquest acord, és clar les lleis, els preceptes i les bases més fonamentals seran traduïts al català i per tant des d'aquí, des d'Andorra, el català, la llengua catalana sortirà cap a Europa, tot i que potser no ho podrem traduir tot perquè no tindrem mitjans i haurem d'acceptar també normativa en castellà o en francès, però pensem que serà la manera de difondre també el català a Europa, com va ser fa vint-i-cinc anys el discurs que Òscar Ribas Reig va fer a l'ONU i que va expandir la llengua catalana en el món. I pensem que a Pompeu Fabra li agradaria i estem orgullosos que sigui així.

Bernat Joan, en nom de les Pitiüses

Gràcies, Joan. Jo proposaria un exercici a les persones que som aquí, que és que imaginessin per un moment, fessin una ucronia i que imaginessin per un moment, què hauria passat en el segle xx i què estaria passant ara si no hi hagués hagut l'obra de Pompeu Fabra? Fa exactament cent anys, l'any 1918, sortia la *Gramàtica catalana*, que, *de facto*, va començar a funcionar com a gramàtica normativa entre les persones que feien servir el català en l'àmbit formal, que el feien servir en l'àmbit acadèmic o que el feien servir en l'àmbit literari. Érem a només cinc anys ja de la dictadura del Primo de Rivera, a la primera gran sotragada històrica que va intentar ensorrar la tasca de construcció de país que havia fet la Mancomunitat de Catalunya, iniciada per Prat de la Riba. Què hauria passat si no hagués existit aquella gramàtica? Què hauria passat si no hagués existit l'Institut d'Estudis Catalans? Què hauria passat si no estès en marxa la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans?

Posem-nos en una nova ucronia i imaginem què hauria passat si no hi hagués hagut aquest instrument fonamental per qualsevol llengua, que és una gramàtica normativa i un diccionari

normatiu universalment acceptats per la comunitat lingüística l'any 1939, quan va acabar la guerra? Què hauria passat si no haguéssim tingut tots els instruments necessaris per poder funcionar com una comunitat lingüística normal en una situació en què la normalitat màxima que és la persecució política per tots els mitjans era present en aquell moment i demanem-nos també què passaria ara si, en el marasme de la globalització i del *melting pot* de tot plegat, no tinguéssim aquests instruments d'individuació lingüística bàsics i fonamentals.

Bé, des d'una perspectiva estricta de les Illes Pitiüses, us he de dir que l'impacte de l'obra de Pompeu Fabra va ser molt gran. I va ser molt gran a través de les persones que varen assumir aquesta obra, allà nostra. Havíem tingut una renaixença molt tardana, amb personatges com Isidor Macabich o alguns autors més o menys folklòrics que hi havia abans d'ell i encara ningú havia fet servir amb normalitat, fins immediatament després de la guerra, la normativa de la Llengua Catalana, és a dir la gramàtica unificada i el diccionari normatiu. Va ser Marià Villangómez qui va fer, qui va decidir fer-lo servir. Qui va decidir que la seva obra literària seria estrictament d'acord amb la normativa unificada de la llengua catalana, és a dir amb les normes de Pompeu Fabra. I va ser la primera persona també que va divulgar a les Illes Pitiüses l'obra de Fabra. Ho va fer juntament amb moltes altres coses, amb una persona de la qual també enguany fem una commemoració que és Josep Maria Llompart. Josep Maria Llompart estaria no content, estaria encantadíssim de veure's en el gran panell d'enguany de l'amfiteatre da la vora del mestre Fabra. Josep Maria Llompart també amb la seva actitud, va ser el que va reafirmar la unitat de la llengua en aquella famosa concentració en que tothom li cridaven "mallorquí, mallorquí, mallorquí", i ell va replicar, "català, català, català". De fet el qui va aclarir això i no hi va transgirir ni una mica a les Illes Pitiüses va ser Marià Villangómez que era molt amic seu. Si no hi hagués hagut l'obra de Fabra, si no haguéssim tingut aquests instruments bàsics i fonamentals per la normalització social i ja no ho dic només per la normalitat en l'ús acadèmic i tot això, per la normalització social de la llengua, segurament avui la situació del català seria una situació infinitament pitjor. Tenim un país amb moltes dificultats. Tenim un país, en certa manera assetjat. Cada vegada més assetjat, com més fort es va fent. Cosa que vol dir que hi ha una agudització de les tensions, però tenim uns instruments que ens permeten tenir esperança per sortir-nos-en i si no hi hagués hagut l'obra ingent, fantàstica, magnífica i utilíssima de Pompeu Fabra, tot això no seria possible. Per tant crec que és just i necessari retre aquest homenatge, tenir-lo present i saber sobre quins fonaments estem construint, el que estem construint. I saber que seria impossible si no haguéssim tingut aquests fonaments.

Ramon Gual, per la Catalunya Nord

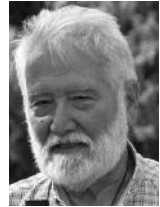
Jo no tinc gran cosa a dir si no és pel fet que Pompeu Fabra va viure i va morir a Prada. Com és lògic, la família tenia previst que Fabra hauria de tornar al sud i, per això, va ser embalsamat quan va morir. Però finalment la família va decidir que no, que aquí també era terra catalana i que havia de restar aquí. Per tant, si voleu, aquest fet pot ser també simbòlic del que representa la Universitat Catalana d'Estiu. La Universitat Catalana d'Estiu ha durat cinquanta

anys en un indret considerat per la resta dels Països Catalans com un lloc de neutralitat. És a dir, un lloc on ningú no aixafés ningú; cosa que potser no hagués estat possible a Barcelona o en cap altre lloc. Simbòlicament Fabra va morir a Prada, i també està bé que la gent que li volen retre homenatge estiguin obligats a venir a Prada i a adonar-se que Fabra és a Catalunya Nord, perquè a partir d'ara, si no ho pensem tot amb la idea de Països Catalans, aviat acabarem. I si tots els Països Catalans reconeixen que la clau del que ens uneix més a tots és la llengua, qui som a Catalunya Nord? Poca gent amb un territori petit, però actualment som els guardians del temple i pas altra cosa. Tots els que han estudiat Fabra en saben més que tothom sobre l'obra, el pensament i el que va fer. Però jo faig la pregunta, qui l'ha conegut físicament? Per tant, em sento sol. Però el goig que tinc és de saber que el dia que jo me'n vagi, ell no serà tot sol.

Joandomènec Ros, president de l'Institut d'Estudis Catalans

Molt sovint els anys que commemoren alguna persona, passen. Són com una efervescència de l'any corresponent. Espero que no sigui així amb l'any Fabra. Celebrem els cent cinquanta anys del naixement, els setanta de la mort, els cent de la gramàtica, i han donat com a resultat exposicions, conferències, actes, llibres, s'ha esmentat el Portal Fabra, veurem acabada l'obra completa escrita. Bé. Tot això ens ha de fer conèixer una persona que era estimada, però que era coneguda superficialment. Tothom sabia allò del "seny ordinador de la llengua catalana", però potser no érem conscients de la feina enorme que una sola persona havia fet.

I no només l'havia fet amb el català. L'havia fet amb l'espanyol, amb l'anglès, amb el francès, però especialment amb el català; i segurament, s'ha dit abans, el que avui persones dels diferents Països Catalans ens puguem trobar a Prada parlant la mateixa llengua amb les variants dialectals pròpies de cada territori, ho devem també a ell. Segurament aquests dialectes avui dia potser serien llengües diferents si ell no les hagués unificat, si ell no les hagués normalitzat amb el català, que amb les mancances que hem esmentat tots compartim. Per tant jo crec que és de justícia recordar-lo, i espero que aquest Any Fabra sigui una fita important. Us convido a visitar l'exposició que hem fet a l'Institut amb el material que serveix a l'arxiu, on també hi ha l'exposició, que es troba a diferents llocs dels Països Catalans, que ha preparat la Generalitat de Catalunya, i on es destaca fins a quin punt l'obra de Fabra era ben pensada, era ben treballada, era minuciosament treballada, i fins a quin punt durant moltíssims anys va treballar per aconseguir una llengua que, com s'ha dit més d'un cop, fos una llengua com les altres, que passés de ser utilitzada només a casa, a emprar-la l'aula, al carrer, en els ambients acadèmics, científics, professionals, en el més alts i en els més baixos. Això és el que el català deu a Pompeu Fabra. Gràcies.

Un moment de silenci.

Jo diria que per mostrar-li el nostre agraïment li fem un moment de respecte, si us sembla bé.